

MUZEJ ISTOČNE BOSNE U TUZLI

IZLOŽBA
**ARHEOLOŠKI NALAZI
NA TLU
SJEVEROISTOČNE
BOSNE**

Tuzla, 1981. godine

VITRINA 1.

Prvi ostaci materijalne kulture koje izučava arheologija padaju u vrijeme poslije posljednje glacijacije i datiraju se od oko 600.000 god. prije n. e. Ovaj period u kome ljudi žive skupljajući plodove i loveći divljač, zna za obradu kamena jedino tesanjem, po čemu se ovo vrijeme i naziva *dobom tesanog kamena ili paleolit*. Na samom području sjeveroistočne Bosne ostaci ovog doba nisu otkriveni do danas, ali u neposrednoj blizini (na području Doboja) otkriven je veći broj paleolitskih staništa. Sa jednog od tih staništa materijal se nalazi u Muzeju istočne Bosne, te koristimo priliku da vam ga i predstavimo.

VITRINA 2, 3.

Drugi period u razvoju čovjeka od najstarijih dana do danas jeste *neolit*, 5.000 – 2.000 god. prije n. e. Područje sjeveroistočne Bosne bilo je dosta gusto naseljeno u ovom periodu. Izdvajamo samo nekoliko karakterističnijih naselja koja su materijalom zastupljena na ovoj izložbi. To su: Gornja Tuzla, Tuzla, Koraj, Batković kod Bijeljine, Korića Han kod Gračanice i mnoštvo drugih. Ljudi ovog perioda žive pored rijeka u kućama od pletera obljepljenog blatom. Zemljoradnja postaje glavna privredna grana, a žena stiče veliki ugled u društvu, u kome se po majci određuje nasljedstvo. To je tzv. matrijarhalno društvo. Veliki broj ženskih glinenih figura govori, takođe, o kultu ženskog božanstva.

U ovom periodu oživljava još jedna grana domaće radnosti – grnčarstvo – izrada keramičkih posuda bez lončarskog vitla.

VITRINA 4 – 9.

Treći period je *period metalnog doba* koji u našoj zemlji podrazumjeva vremensku relaciju dugu nešto više od 2.000 godina, počev od kraja III milenijuma prije n. e. pa sve do dolaska Rimljana na Balkansko poluostrvo. U ovom periodu dolazi do velike društvene i tehnološke revolucije, uslovljene prije svega postepenim uvođenjem u upotrebu nekoliko osnovnih vrsta metala: bakra, bronce i gvožđa. Period u kome je isključivo upotrebljavana bronza naziva se *bronzanim dobom*, dok se vrijeme upotrebe gvožđa (pored bronze) naziva *gvozdenim dobom*. Ovo posljednje dijeli se na dva perioda: I (starije) gvozdeno doba – *haštat* – i II (mlađe) gvozdeno doba – *laten*.

Društveno uređenje u ovom periodu u mnogome se razlikuje u odnosu na raniji period. Razvoj stocarstva i metalurgije dovodi do većeg gomiljanja bogatstva i potrebe za radnom snagom, stvarajući na taj način početke klasnog društva sa izdvajanjem plemenske aristokratije i robovlasničkog sistema. Bogaćenje pojedinaca dovodi do čestih sukoba i veće nesigurnosti. U tom periodu dolazi do formiranja etničke grupe koja nam je danas poznata pod nazivom *Iliri*.

Iz tih razloga naselja ovog perioda podižu se na nepristupačnim, prirodno zaštićenim brežuljcima, zgodnim za odbranu i osmatranje, na mjestima koja su nam danas poznata pod nazivom *gradine*.

Ovakvi socijalni odnosi doveli su do preuzimanja vodeće uloge u društvu od strane muškaraca, odnosno do pojave patrijarhalnog društva u kome se nasljeđe određuje prema ocu.

VITRINA 10 – 13.

Naša zemlja je sastavni dio Rimske Imperije od oko I vijeka n. e. do VI vijeka n. e. Ovaj period u naučnoj literaturi poznat je pod nazivom *antički period*. Rimljani su uspjeli da kolonizuju i romanizuju naše provincije. Kolonisti su, uglavnom, isluženi legionari, gradska sirotinja i naseljeni varvari (strana plemena niže kulture). Pod njihovim uticajem starosjedioci prihvataju i tekovine rimske materijalne kulture. Ovakva provincijska rimska kultura ogleda se ne samo u predmetima svakodnevne upotrebe (posuđe, kopče – fibule), već i u finijim zanatskim izrađevinama i u vajarstvu.

Od materijala iz ovog perioda na izložbi je zastupljena, uglavnom, rimska provincijska keramika, koja je grublji rad domaćih grnčara u odnosu na rimske uzore.

Žišci su proizvod domaćih i stranih provincijskih radionica, koje često na njima utiskuju svoj žig. Oni svjedoče o trgovačkim vezama između rimskih provincija.

Na području sjeveroistočne Bosne, pored većeg broja pojedinačnih nalaza, najpoznatija nalazišta antičkog materijala se nalaze na području Srebrenice sa okolinom, odakle i potiče najveći dio izloženog materijala.

VITRINA 14, 15.

O materijalnoj kulturi Slovena prije dolaska na Balkansko poluostrvo ne znamo skoro ništa. Vijesti savremenih pisaca po kojima su Sloveni pravi varvari, danas su u potpunosti odbačene.

Po fragmentarno sačuvanim podacima danas je vrlo teško dati pregled materijalne kulture starih Slovena. Ona se samo donekle može pratiti u keramici, oružju i nakitu.

Sloveni su keramičke proizvode radili kako slobodnom rukom, tako i na lončarskom vitlu. Jednostavni ornamenti, najčešće horizontalne i plastične paralelne linije, monotono se pojavljiju vjekovima.

Na osnovu pisanih izvora znamo da su Sloveni znali da brane svoju slobodu. Oružje im je bilo tipično za to vrijeme: luk i strijela, koplje, bojna sjekira, štit i šljem.

Na području sjeveroistične Bosne postoji veći broj slovenskih naselja, posebno na području Semberije.

Autor izložbe:

VELJKO MILIĆ, kustos arheolog

Stručna i tehnička postavka izložbe:

VELJKO MILIĆ
MARIJA ČUBRILLO, prof.
SALIH KULENOVIĆ, kustos etnolog
MILENA PROTIĆ, kustos istoričar

Fotografije:

BERNARD DERNIKOVIĆ, VK fotograf

Crteži:

SLOBODAN TOROMANOVIĆ, likovni tehničar

Rekonstrukcija posuda:

JELA VUJIĆ

Izdavač: Muzej istočne Bosne Tuzla

Za izdavača: Marija Čubrilo, direktor

Katalog: Salih Kulenović

Realizacija izložbe: V. Milić, M. Čubrilo, S. Kulenović,
M. Protić, M. Klobučarić, R. Galijatović, J. Vujić,
Z. Janković, P. Kovačić

Tiraž: 500 komada

Godina: 1981.